DANSIN İLK AKADEMİSYENİ: AGRİPPİNA VAGANOVA

(YAŞAMI ve DANS EĞİTİM METODU)

First Academician of Dance: Agrippina Vaganova

(Her Life and Dance Teaching Method)

M. Tekin KOÇKAR [1]

Özet: Dünya Bale sanatının en teknik ve en güçlü eğitim sistemini yaratan Agrippina Vaganova'nın, öz yaşamı ve yaratmış olduğu teknik ile ilgili genel bilgiler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Vaganova'nın dans eğitim metodu üç temel programa dayalıdır: Birincisi; Eğitimin her aşamasının en ayrıntılı biçimde planlanması, ikincisi; dansçının virtüözlük özelliklerini ortaya çıkaracak olan karmaşık egzersizlerin uygulanması, üçüncüsü ise; eğitim sürecinde ayrı ayrı her dansçının yapacağı hareketlere istekli ve motive bir biçimde yaklaşmasıdır. Söz konusu eğitim metodu, dünya dans ve bale sanatına yaptığı katkılar sayesinde bugün birçok eğitmen tarafından kullanılmaktadır. Bu çalışmada Vaganova metodunun kullanıldığı bazı gösteriler ve dersler QR Code aracılığı ile metnin sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vaganova, Vaganova Metodu, Klasik Bale, Dans Sanatı, Dans Eğitimi.

Abstract: This study is about the life of the creator of the World's Ballet Arts most technical and powerful teaching system, Agrippina Vaganova and provides general information about the technique she created. Vaganova's dance teaching method is based on three basic programs: First one is; To plan every step of the training in detail, second; implement complicated exercises to reveal the dancers virtuosic characteristics, and the third is; approaching motivated and eagerly to the moves of each and every dancer during the training. This teaching method is being used by many teachers today because of its contributions to the World's dance and ballet art. In this study, some of the shows and lessons in which Vaganova method is used are added by QR Code at the end of the script.

Key Words: Vaganova, Vaganova Method, Classic Ballet, Art of Dance, Dance Training

[1] Öğr. Gör. / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Halkbilim Araştırma ve Uygulama Merkezi (HAMER), mtkockar@gmail.com

GİRİŞ

Agrippina Yakovlevna Vaganova, Mariinskiy Tiyatrosunda bilet kontrolörlüğü ve orkestra şefi özel yardımcısı (*Kapelldiener*) olarak görev yapan Yakov Timofeeviç Vaganov'un kızıdır. 26 Haziran 1879 tarihinde St. Petersburg şehrinde doğmuştur. On yaşında St. Petersburg bale Okulu'nda öğrenimine başlayan Agrippina, burada Yevgeniya Sokolova'nın öğrencisi oldu. Ayrıca Alaksandr Oblakov, Anna Johansson, Pavel Gerdt, Vladimir Stepanov gibi ünlü öğretmenlerden ders aldı. 1897 yılında okulunu tamamlayarak Mariinskiy Tiyatrosu'na kabul edildi (Krasovskaya, 1989).

Önceleri kordöbalede (*corps de ballet)* dans eden Agrippina, çok çalışmasının karşılığını üç yıl sonra alarak solo rollere çıkmaya başladı. 1900 yılında ilk solo eserini, koreografisini Marius Petipa'nın yaptığı, başrolünü Anna Pavlova'nın oynadığı *Le Réveil de Flore* (en. *The Awakening of Flora*, ru. *Пробуждение Флоры)*adlı eserde küçük bir rolde oynadı. Dönemin ünlü gazetesi "*Peterburgskiy Gazete*"de Vaganova'dan övgüyle söz edilerek eserde yeterince kullanılmadığı belirtilmiştir.

İlk prima oynadığı rol M. Fokin'in sahneye koyduğu "*Chopiniana*"da *Sylphides* rolü ile olmuştur. Eserde daha önce prima olarak dans eden Tamara Karsavina'nın ayağı burkulmasından sonra, partneri P. Vladimirov bu rolü çok iyi yapacağını düşündüğü Vaganova'dan rica eder. Vaganova provalarda mükemmel dans eder. Fokin'in onaylamasından sonra Vaganova bu rolü üstlenir. Oynadığı "*Mazurka*" dansı, Fokin'in en beğendiği danstır. Bir yıl sonra Tiyatro Vaganova'yı prima dansçı olarak kabul eder.

Ayrıca "*La Source (Ручей)*", "*Swan Lake (Лебединое озеро)*", "*The Little Humpbacked Horse (Конёк-Горбунок*)", "*The Pearl (Жемчужина)*" ve "*La Bayadére (Баядерка)"* gibi eserlerde önemli roller üstlendi. La Bayadére'de oynadığı rol günümüzde bile "*Vaganova Varyasyonu"* olarak adlandırılmaktadır. Tüm kariyeri boyunca oynadığı ve yönettiği eserlerde kullandığı bu farklılık nedeniyle de "Varyasyonlar Kraliçesi" olarak anılmıştır[2] . Son oynadığı eser A. Gorskiy'in sahneye koyduğu "*The Little Humpbacked Horse"* da "*Genç Prenses* (*Царь-девица)*" rolü olmuştur. Tüm kariyeri boyunca hocası Gustav N. Legat'ın büyük desteğini almıştır (Kremşevskaya, 1981: 19 - 23).

Vaganova, 1916 yılı Ocak ayında son kez sahneye çıktı ve jubile olarak kendi isteği ile "*La Source (Ручей)*" adlı eserdeki Mazurka'sını oynadı.

Sanatı ve Eğitim Metodu

Okul yıllarından başlayarak bazı öğretmenlerinin ders verme yöntemlerini beğenmiyordu. Anılarında "*kordöbalede çalışmam beni çok mutlu etmiyordu. Cecchetti'nin öğrencilerini izlediğimde onların teknikleri çok beğeniyordum. Kendi dansımı ise buna bakarak çok eksik buluyordum. Onları körü körüne taklit etmek de istemiyordum. Bu konu beni çok üzmekteydi*" diye söz etmektedir (Kremşevskaya, 1981: 16).

Birçok eleştirmen Vaganova ile ilgili eleştirilerinde yıldan yıla gelişme gösterdiğini, adımlarının ve tekniğinin güzel olduğunu ancak dansının etkileyici olmadığını, kol hareketlerinin istenenin çok uzağında olduğunu söylemekteydiler. Ancak Vaganova bu eleştirilere rağmen çalışmaya ve kendisini geliştirmeye devam etti. Başka dansçıları dikkatle izledi. Onların hareketlerini inceledi. İtalyan bale sanatçısı Pierina Legnani'nin tekniğini çok beğeniyordu. En çok beğendiği ise derslerini hayatı boyunca unutmadığı Olga Preobrajenskaya'ydı. Bu dersler sayesinde İtalyan ve Fransız ekolleri arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri araştırma fırsatı bulmuştur (Krasovskaya, 1989).

Kremşevskaya'ya göre Vaganova, bale eğitimi aldığı sırada başöğretmeni olan İsveçli Christian P. Johansson'un eğitiminin çok eski bir teknik olduğunu düşünmekteydi. Vaganova'nın okulu bitirdiği dönemde Johansson 80 yaşındaydı. Yeni tekniklere meraklı Vaganova için öğretmeni yaşlı ve ağır geliyordu. Ancak onun derslerinde en başarılı öğrencilerden birisiydi (Kremşevskaya, 1981: 29).

---

[2] http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3435000197.html

Vaganova ve Gustav N. Legat'ın İtalyan ekolüne bakışları aynıydı. Birlikte çalıştıkları dönemde birbirlerini çok iyi anlıyorlardı. Yeni teknikler öğrenmek, inceleyerek kendisine yararlı olanları alıp onları Johansson, Petipa ve Gerdt gibi klasik ustaların bilgileri ile birlikte değerlendirmek Vaganova'yı diğerlerinden farklı kılan en büyük özelliği idi.

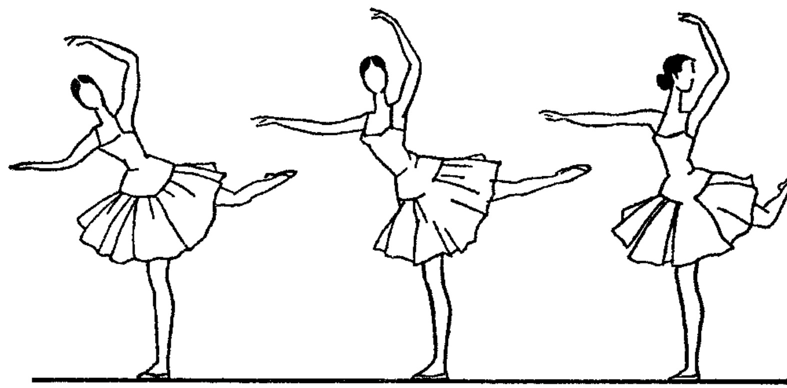
Henüz dans ettiği dönemlerde genç dansçılara kendi geliştirdiği teknikleri öğretmeye çalışmaktaydı. Aktif dans yaşamı sona erdikten sonra bu konudaki çalışmalarını sürdürmeye karar verdi. Ancak bu süreç Ekim devrimi zamanına rastladığı için iş bulmakta güçlük çekiyordu. Bir süre küçük okullarda ders vermeye çalıştı. Sonunda 1921 yılında Devlet Bale Okulu'na öğretmen olarak işe alındı. Yaşamının sonuna kadar bu okulda çalıştı. Günümüzde de bu okulun adı Vaganova ile birlikte anılmaktadır.

Rus Balesi 19. yüzyılın sonlarından başlayarak çok güçlü bir hale gelmiştir. Tüm dünyada beğenilen mükemmel koreografiler yapılmakta ve mükemmel bale müzikleri bestelenmekteydi. En büyük eksiği eğitim metodunun bulunmayışıydı. Dans eğitimine bilimsel bir yaklaşım bulunmamaktaydı. Vaganova klasik bale eğitiminde yeni bilimsel yaklaşımlarla büyük bir aşama kaydetti. Rus balesinin öncüsü oldu. Bu konudaki başarılarını yetiştirdiği öğrencileriyle de kanıtladı.

Vaganova Metodu'nun en önemli özelliği hareketleri taklit biçiminde öğrenmek değil, uygulanmak istenen hareketin neden ve nasıl yapıldığını, özelliklerini, bağlantılarını ve sonuçlarını iyi öğrenmeye dayalı olmasıdır. Yapılaması istenen karmaşık hareketin en temiz ve mükemmel biçimde ortaya çıkması için ne kadar gerekiyorsa o kadar tekrarın yapılması gerekmektedir.

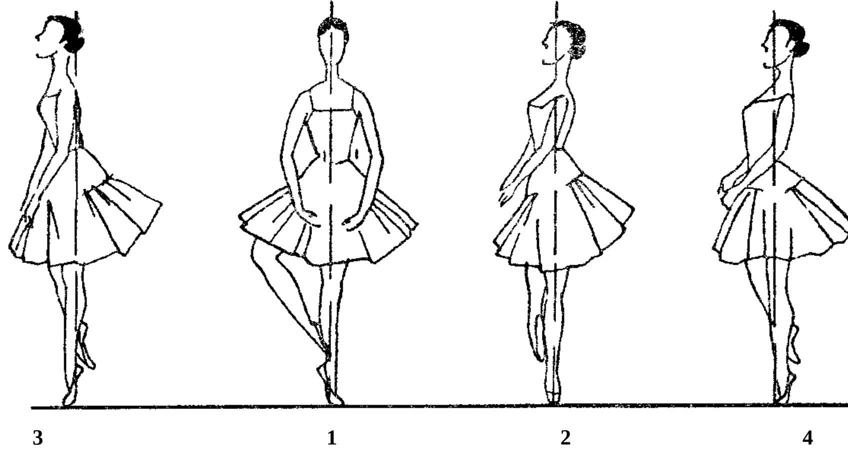
Vaganova'nın en iyi öğrencilerinden olan N. Dudinskaya " (…) *gösteride kordöbaledeki dansçılar ile solist dansçıların aynı özellikleri taşıdıklarını ve aynı biçimde dans ettiklerini görebilirsiniz. Dans sırasında tüm dansçıların asil baş tutuşlarının, esnek ve hareketli el ve kolları ile çevik gövdelerinin aynı özellikte olduğunu görmek mümkündür*" demektedir (Kremşevskaya, 1981: 46-47).

Vaganova Metodu postürün (*корпус*) dik durmasını gerektirir. Bu teknikle hareketleri son derece özgür hale getirmek mümkün olmaktadır. Teknik, güçlü ve antrenmanlı bacaklara Fransız ve İtalyan teknikleri kadar önem vermez. Fransız ve İtalyan teknikleri ise sırt konusuna çok önem vermemektedir. Resim 1'de her üç teknik karşılaştırıldığında Rus (Vaganova) tekniğinin (ortada) vücudu dik tutmak için güçlü bir bele sahip olmak gerektiği görülebilir. Bale terimleri arasına Vaganova'nın kazandırdığı "Sırt ve bel pozisyonu" anlamına gelen "*Aplomb*" terimi Vaganova Metodu'nun en önemli tekniklerinden birisidir (Resim 2) (Vaganova, 2001: 74).

1 (Fransız tekniği) **2 (Vaganova Tekniği)** **3 (İtalyan Tekniği)**

Resim 1: Attitude effacee'da "*aplomb*" (2) (Vaganova, 2001: 74)

Resim 2: "***aplomb***" **1, 2** doğru pozisyon; **3,4** yanlış pozisyon (Vaganova, 2001: 37)

Vaganova 1934 yılında yazdığı "*Klasik Dansın Temel Prensipleri - Основы классического танца*" adlı kitapta yarattığı tekniği nedenleri ve uygulamaları ile ayrıntılı olarak anlatmıştır. Kitabın başlangıç bölümünde kullandığı terimlerle ilgili bazı açıklamalar yapan Vaganova, bütün dünyanın kullandığı Fransızca terimleri kullanmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Dans hareketlerini tanımlarken ise tıbbi anatomik terimleri kullanmanın yerine akılda daha kalıcı olacağını düşündüğü için uzuvların günlük kullanım biçimlerini tercih etmektedir. Örneğin kalçadan dize kadar ya da topuktan parmak ucuna kadar biçiminde anlatmaktadır. Bilinmeyen bir terim kullandığı zaman mutlaka bu terimle ilgili ayrıntılı bilgiler vermeye dikkat etmiştir.

Kitabında önce adımları (*pas*) yavaş ve basamaklayarak ele aldığını daha sonra dansa geçtiğini belirtmektedir. Vaganova, her adımın önce *barre* egzersizlerini, sonra *center* egzersizlerini ve daha sonra bunların birleştirilmesiyle *addagio* ve *allegro*'yu (dans hareketinin bütünü) ele almaktadır.

Planlı çalışma prensiplerini ortaya koyan Vaganova tekniğinde tüm hareketlerin başlangıcı *barre* önünde olmaktadır. Barda yapılan hareketler vücudu dansın bütününe hazırlayıcı parçalar olarak değerlendirilmektedir. *Barre* önünde yapılan basit hareketlerin aynıları *center*'da tekrar edilir. Dengeyi sağlamaya yönelik bu temel hareketlerin tamamen vücutta ezberlenmesinden sonra yine *barre* hareketleri basit kombinasyonlarla sürdürülür. Bu basit *barre* kombinasyonları yine *center*'de tekrar edilir.

Bu hareketler sırasında temel pozisyonlar öğretilir. Denge sağlayabilme egzersizlerini içeren basit *adagio* kombinasyonlarına geçilir. Daha sonra zorlaştırarak *adagio* kombinasyonları, kol hareketlerinin katılmasıyla sürdürülür. Bu hareketlerin tamamı "*yarım ayakucu"nda* yapılır. Bu aşamadan sonra sıçramalar (*jump*) başlar. Adagiolara baş ve postür kullanarak dönüşler (*prouette*) eklenir. Buraya kadar olan hareketler tamamen oturduktan sonra hareketler "*yüksek ayakucu"nda* tekrar edilir. Dansçı üzerinde hareketlerin mükemmeliyeti sağlandıktan sonra sahne çalışmaları başlayabilir. Vaganova, Cecchetti ve Bournonville tekniklerinde yapılan birçok hareketi büyütmek suretiyle iyiyi en iyi biçimde yapılmasının yolunu açtı. Örneğin *retiré*'yi büyüterek *medium retiré* ve *coupé*'den farklı olarak *high retiré*'yi belirledi (QR Code 1).

Jump hareketlerini sürekli kullanmayı seven Vaganova *ballon*'a odaklanması doğaldır. Bağlantı noktasında *brass*'ı bacakların hareketi ile senkronize etmek patlayıcı sıçramalar yaratırken, *demi-plié*'ler dansçının gücünü, kaldırışını ve sağlam inişini göstermek için tekrar ortaya çıkar. Vaganova Metodu dans eğitmeni Edward Ellison; "*Zarif güzelliği yansıtmasına rağmen kollar sadece dekoratif amaçlarla sınırlı değildir,* fonksiyonel olmaları için dikkatle incelenirler". Kollar daima açıkça pozisyonlarla ilişkilendirilir ve bacakların hareketi ile koordine edilir. Örneğin, büyük bir *jette*'de, kollar bilinçli olarak birinci konuma geçer ve vücut ileriye doğru itilerek, bacağın büyük çevrimiyle zamanla kalkar. Arabeskte ise iniş, ön dizin *plie*siyle arabesk çizgiye düştüğü için kollarla bağlanır[3].

[3] http://www.dancespirit.com/how-to/ballet/Mastering_the_Vaganova_technique/

Vaganova bu egzersizlerin sıralamasını şöyle yapmaktadır: Başlangıç *plie* ile olur. Daha sonra sırasıyla *demi plie, battement tendu, rond de jambe par terre, battement fondu, battement frappe, rond de jambe en l'air, petit battement developpe, grand battement jete*. Bu adımları zorlaştırarak kombine etmek son aşamada sürekli çalışmayı gerektirmektedir.

Yukarıda sözü edilen sıralamalar uzun ve çok yorucu bir egzersiz kombinasyonlarını içermektedir. Vaganova bu eğitimin her aşamasında ulaşılamayan noktalarda geri dönüşler sağlayarak programın en mükemmel şekilde dansçıya verilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca Vaganova kendi uygulamalarının ve metodu ile düzenlenen dansların kayıt altına alınması (repetisyonu) sırasında dans yazımı (*koreoloji*) tekniklerinin kullanılması yerine bütün dans hareketlerinin filme alınmasını önermektedir (Vaganova, 2001: 17 - 25).

Klasik bale sanatının en önemli akademisyenlerinden birisi olan Agrippina Vaganova'ya tüm bu çalışmaları, dans sanatına olan akademik katkıları, oluşturduğu metot ve yazmış olduğu ders kitabı nedeniyle SSCB Yüksek Akreditasyon Kurulu Başkanlığı tarafından 1934 yılında Profesör unvanı verilmiştir. 1934 yılında Rusya Federasyonu Devlet Halk Sanatçısı unvanı da verilen Vaganova 1951 yılında Leningrad (St. Petersburg)'da hayata gözlerini yumdu (QR Code 4).

Günümüzde Rusya'da Vaganova adına kurulmuş olan Akademide binlerce yetenekli öğrenci seçilerek bu eğitim metodu ile eğitimlerini sürdürmekte, eğitimlerini başarıyla tamamlayanlar son derece başarılı gösterilerde görev almaktadırlar [4] (QR Code 2, 3).

Türk balesinin kurucusu ve en önemli kişiliklerinden birisi olan Dame Ninette de Valois (*Edris Stannus*) Vaganova ile ilgili şunları söylemektedir: "*Madam Vaganova'nın kitabı her profesyonel bale s,anatçısının kütüphanesinde bulunmalıdır. Bu kitap son derece değerli bir kitaptır. Bu kitapta çok değerli teknik bilgilere ulaşmak mümkündür. Vaganova'nın bütün birikimleri bu kitapta yer almaktadır. Rus bale okulunu kutluyorum ve tüm içtenliğimle saygılarımı sunuyorum*" (Kremşevskaya, 1981: 105).

FOTOĞRAFLAR

Vaganova "Chopiniana"da *"Sylphides"rolü ile (1913)*

The Little Humpbacked Horse'da *"Genç Prenses"* rolü ile (1914)

[4] http://vaganovaacademy.ru

Kuğu Gölü'nde "*Odetta*" rolünde (1916)

Vaganova, öğrencisi Galina Ulanova ile derste (1930)

Agrippina Vaganova öğrencileri ile derste (1930)

KAYNAKLAR

KRASOVSKAYA, Vera M. (1989) **Agrippina Yakovlevna Vaganova**, İskusttvo Leningradskoe Otdeleniya,

VAGANOVA, Agrippina Y. (2001) **Osnovı Klassiçeskogo Tantsa**, İzdanie 6. Seriya, Uçebniki Dlya Vuzov, Spetsialnaya Literatura, İzdatelsvo Lan, Sankt-Peterburg.

KREMŞEVSKAYA, Galina Dmitriyevna (1981) **Agrippina Vaganova**, "İskusstvo" Leningradskoye otdeleniye, Hudojnik L. D. Avidon, Leningrad.

İnternet Sayfaları

http://chtoby-pomnili.com/page.php?id=1246

http://www.bgst.org/dans-tarihi/ayri-bir-dunya-rusyada-ve-sovyetlerde-dans

http://www.vaganovaacademy.ru

http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3435000197.html

QR Kodları

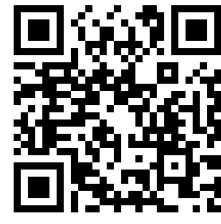
QR Code 1

QR Code 2

QR Code 3

QR Code 4